

РЕЗОЛЮЦІЯ «КРУГЛОГО СТОЛУ»

**на тему: «Нікотинова залежність серед дітей та молоді:
загроза здоров'ю нації та демографічному відновленню України»**

Учасники «круглого столу» на тему «Нікотинова залежність серед дітей та молоді: загроза здоров'ю нації та демографічному відновленню України», проведеного 29 вересня 2026 року Комітетом Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування за участі народних депутатів України, Міністерства охорони здоров'я України, Бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) в Україні, Інституту демографії та досліджень якості життя імені М. Птухи НАН України, Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, експертної громадськості, констатують, що нікотинова залежність та її епідемічний рівень поширеності серед дітей і молоді є загрозою здоров'ю нації та демографічному відновленню України.

Учасники «круглого столу» наголошують, що безпечних тютюнових і нікотинових виробів не існує. Тютюнові та нікотинові вироби завдають руйнівної шкоди здоров'ю людини, особливо дітям та підліткам. Нікотин є високотоксичною хімічною речовиною, яка спричиняє залежність, шкодить всім системам організму та може спричинити отруєння й смерть. Нікотинова залежність – психічний і поведінковий розлад відповідно до Міжнародного класифікатора хвороб 11-го перегляду (код 6C4a3) [1]. Нікотин загально визнано як основну речовину, що викликає залежність і підживлює постійне вживання тютюнових та/або нікотинових виробів, які є причиною понад 8 мільйонів смертей у світі щорічно [2]. За рівнем формування залежності, нікотин знаходиться на третьому місці після героїну та кокаїну серед 20 досліджуваних психоактивних речовин, а також визначений як значний чинник хронічної шкоди [3]. Вживання нікотину у підлітковому віці пов'язане із такими когнітивними порушеннями, як зменшення концентрації уваги (і, як наслідок, — зниження академічної успішності), підвищення імпульсивності, депресія [4]. Передчасна смертність і втрата здоров'я від вживання тютюнових та нікотинових виробів мають прямі демографічні наслідки для України: щороку від хвороб, спричинених вживанням тютюну та нікотину, передчасно помирає близько 100 тисяч осіб [5].

Верховна Рада України послідовно та неухильно відстоює захист здоров'я громадян від шкоди, завданої тютюном та нікотином. Цей курс підтверджено Заявою Верховної Ради України з нагоди 20-річчя ратифікації Україною Рамкової конвенції ВООЗ із боротьби проти тютюну (далі — РКБТ ВООЗ), схваленою Постановою № 4970-IX від 3 вересня 2026 року. Пріоритетами політики подолання епідемії вживання тютюну та нікотину є:

- ефективне регулювання усіх нікотинових виробів;
- підвищення акцизів на тютюнові та нікотинові вироби;
- заборона ароматизованих тютюнових виробів для нагрівання (ТВЕН);

повна заборона реклами, стимулювання продажу та спонсорства;
ефективний державний моніторинг та контроль за виконанням антитютюнового законодавства;
посилення протидії незаконній торгівлі та врегулювання нових нікотинових виробів.

За даними ВООЗ, теперішніми споживачами будь-яких тютюнових та нікотинових виробів є 26% українських дітей віком 13–15 років [6]. Дослідження демонструють, що частка споживання нових тютюнових та нікотинових виробів серед дітей віком 13-15 років є значно вищою, ніж серед дорослого населення, що свідчить про загрозливий рівень поширення епідемії вживання нікотину серед дітей, які стали мішенню агресивного маркетингу тютюнової індустрії [6]. Учасники «круглого столу» звертають увагу, що чинне законодавство не забезпечує повноцінного регулювання нікотинових виробів, передусім нікотинових снюсів (паучів) та нікотинових сигарет для нагрівання (стіків), а законопроекти, що передбачають регулювання нікотинових виробів і мають усунути законодавчі прогалини, досі не розглянуті Верховною Радою України.

Учасники «круглого столу» наголошують, що євроінтеграційні зобов'язання України передбачають гармонізацію законодавства у сфері контролю над тютюном із правом ЄС: відповідно до статті 427 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС співробітництво сторін охоплює попередження та контроль неінфекційних захворювань, зокрема тютюнової залежності, включно з імплементацією РКБТ ВООЗ. Національна програма адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС), затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2026 року № 438, передбачає імплементацію Директиви 2014/40/ЄС, зокрема заборону ароматизованих тютюнових виробів для нагрівання, та Директиви Ради 2011/64/ЄС про структуру і ставки акцизів на тютюнові вироби, а для подолання нелегальної торгівлі — розроблення та прийняття Закону України про приєднання України до Протоколу ВООЗ про ліквідацію незаконної торгівлі тютюновими виробами (далі — Протокол).

За результатами обговорення та з метою реалізації державної політики у сфері попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення, учасники «круглого столу» рекомендують:

1. Верховній Раді України:

розглянути та підтримати законопроекти № 14110-д, № 12091 та № 13548-4 у редакціях, що забезпечують ефективний захист здоров'я дітей і молоді та відповідають міжнародним зобов'язанням України;

розглянути можливість заборони дистанційної торгівлі тютюновими та нікотиновими виробами з урахуванням положень Керівних принципів щодо імплементації статті 13 РКБТ ВООЗ та статті 11 Протоколу;

2. Кабінету Міністрів України:

забезпечити підготовку та підтримку пропозицій Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства закордонних справ України про приєднання України до Протоколу про ліквідацію незаконної торгівлі тютюновими виробами та її подання Президентові України в установленому порядку для вирішення питання щодо внесення відповідного законопроекту до Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи;

вжити заходів щодо посилення державного контролю за обігом тютюнових та нікотинових виробів і забезпечення запобігання та припинення незаконної торгівлі ними, зокрема відповідно до статті 15 РКБТ ВООЗ;

забезпечити підготовку Міністерством економіки та довілля України спільно з Державною службою України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів розробку та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 13 березня 2022 р. № 303 “Про припинення заходів державного нагляду (контролю) в умовах воєнного стану” (Офіційний вісник України, 2022 р., № 25, ст. 1355, № 99, ст. 6190; 2025 р., № 8, ст. 649, № 92, ст. 6490; 2026 р., № 16, ст. 1131), доповнивши її пунктом 4¹⁰ такого змісту: “4¹⁰. *Установити, що дія пунктів 1 і 2 цієї постанови не поширюється на планові та позапланові заходи державного контролю за дотриманням законодавства про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів та їх шкідливого впливу на здоров'я населення.*”.

3. Міністерству фінансів України:

провести комплексну оцінку реалізації акцизної політики щодо тютюнових та нікотинових виробів, та, на основі висновків, розробити та подати в установленому порядку пропозиції щодо внесення змін до Податкового кодексу України щодо поетапного підвищення ставок акцизного податку на тютюнові та нікотинові вироби, передбачивши вирівнювання ставки акцизного податку на тютюнові вироби для нагрівання до рівня сигарет, з метою зменшення доступності таких виробів для дітей і молоді, з урахуванням зобов'язань України за Директивою Ради 2011/64/ЄС та підготовки перегляду мінімальних ставок акцизного податку в ЄС.

4. Міністерству охорони здоров'я України, за участі Міністерства освіти і науки України, Національної служби здоров'я України та Бюро ВООЗ в Україні:

розробити та запровадити пілотний проєкт збору даних про вживання тютюнових і нікотинових виробів на первинній та вторинній ланках медичної допомоги, опрацювати можливість створення відповідного реєстру за моделлю Національного канцер-реєстру, а також розширити застосування опитувальників GYTS та HBSC у закладах освіти.

5. Голові підкомітету з питань забезпечення епідемічної безпеки, боротьби із ВІЛ/СНІД та соціально небезпечними захворюваннями Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної

допомоги та медичного страхування, народному депутату України, як головуючій на засіданні круглого столу:

направити Резолюцію «круглого столу» Голові Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерству економіки та довкілля України, Міністерству охорони здоров'я України, Міністерству фінансів України, Державній службі України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів для організації розгляду та вжиття рекомендованих заходів.

Усім учасникам процесу формування та реалізації державної політики у сфері контролю над тютюном (та нікотиним), дотримуватися статті 4 Закону України № 2899-IV «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення», а саме – забезпечувати пріоритетність політики у сфері охорони здоров'я порівняно з фінансовими, податковими та корпоративними інтересами суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана з тютюновою промисловістю.

ПОСИЛАННЯ:

1. World Health Organization. ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics (Version : 01/2025). Geneva: WHO, 2025. URL: <https://icd.who.int/browse/2025-01/mms/en#268445189>
2. World Health Organization. World Health Organization. 2022 [cited 2023 Mar 22]. WHO Tobacco Factsheet. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>
3. Nutt D. J., King L. A., Saulsbury W., Blakemore C. Development of a rational scale to assess the harm of drugs of potential misuse. The Lancet. 2007. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17382831/>
4. Dorotheo EU, Arora M, Banerjee A, Bianco E, Cheah NP, Dalmau R, Eissenberg T, Hasegawa K, Naidoo P, Nazir NT, Newby LK, Obeidat N, Skipalskyi A, Stępińska J, Willett J, Wang Y. Nicotine and Cardiovascular Health: When Poison is Addictive – a WHF PolicyBrief. Global Heart. 2024; 19(1): 14. DOI: <https://doi.org/10.5334/gh.1292>
5. Міністерство охорони здоров'я України: вебсайт. 11.01.2024. URL: <https://moz.gov.ua/uk/igor-kuzin-medichni-poperedzhennja-pro-shkodu-kurinnja-zajmatimut-65-ploschi-pachki---ce-posilit-efekt-antitjutjunovih-obmezhen>
6. Глобальне опитування молоді щодо тютюну в Україні, 2023 р. Копенгаген : Європейське регіональне бюро ВООЗ, 2026. 24 с. (WHO/EURO:2026-13362-53136-83616). <https://www.who.int/ukraine/uk/publications/WHO-EURO-2026-13362-53136-83035>